

Cauchy-Schwarz, Gram-Schmidt a ortogonalita (34 bodů)

1. Dokažte, že pro každé $a_1, a_2, a_3, a_4 \in \mathbb{R}$ platí:

$$5a_1 + a_2 + 3a_3 + a_4 \leq 6\sqrt{a_1^2 + a_2^2 + a_3^2 + a_4^2}.$$

Podle Cauchy-Schwarzovy nerovnosti platí:

$$|\langle x, y \rangle| \leq \|x\| \cdot \|y\|$$

Na levo tedy máme vlastně skalární součin vektoru a a vektoru $v = (5, 1, 6, 1)^t$.

$$x = a; y = v$$

Pod CS nerovností získáme:

$$\begin{aligned} |\langle a, v \rangle| &\leq \|a\| \cdot \|v\| = \sum_{i=1}^4 a_i v_i \leq \sqrt{\sum_{i=0}^4 a_i^2} \cdot \sqrt{\sum_{i=0}^4 v_i^2} \\ 5a_1 + a_2 + 3a_3 + a_4 &\leq \sqrt{a_1^2 + a_2^2 + a_3^2 + a_4^2} \cdot \sqrt{5^2 + 1 + 3^2 + 1} \\ 5a_1 + a_2 + 3a_3 + a_4 &\leq \sqrt{a_1^2 + a_2^2 + a_3^2 + a_4^2} \cdot 6 \end{aligned}$$

Máme dokázáno.

2. **(4 body)** Dokažte vztah mezi aritmetickým a kvadratickým průměrem.

Aritmetický průměr A :

$$A = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$$

Kvadratický průměr K :

$$B = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i^2}$$

A vztah mezi nimi je definován jako:

$$A \leq B$$

Opet využijeme CS nerovnost.

A můžeme přepsat jako:

$$A = \sum_i^n \frac{1}{n} x_i$$

což je skalarani součin mezi vektorem x a y , kde y má na všech pozicích $\frac{1}{n}$.

Dosadme do CS:

$$\begin{aligned} |\langle x, y \rangle| &\leq \|x\| \cdot \|y\| \\ \sum_i^n \frac{1}{n} x_i &\leq \sqrt{\sum_i^n x_i^2} \cdot \sqrt{\sum_i^n \frac{1}{n^2}} \\ \sum_i^n \frac{1}{n} x_i &\leq \sqrt{\sum_i^n x_i^2} \cdot \sqrt{n \cdot \frac{1}{n^2}} = \sqrt{\sum_i^n x_i^2} \cdot \sqrt{\frac{1}{n}} = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i^2} \\ A &\leq B \end{aligned}$$

Pravou stranu jsme upravili tak, aby se rovnala B . Tvzení je dokazano.

3. **(12 bodů)** Stopa čtvercové matice je definována jako:

$$\text{trace}(A) = \sum_i a_{ii}.$$

Ukažte, že platí:

- **(4 body)** $\text{trace}(A)^2 \leq n \cdot \text{trace}(A^T A)$,

$$B = A^T A$$

$$\left(\sum_i a_{ii} \right)^2 \leq n \cdot \sum_i b_{ii}$$

Nejdříve rozepíšeme hodnoty pro prvky v B :

$$b_{ij} = \sum_{k=1} a_{ik}^T a_{kj} = \sum_{k=1} a_{ki} a_{kj}$$

$$b_{ii} = \sum_k a_{ki}^2$$

Dosadíme zpatky:

$$\sum_i a_{ii} \cdot \sum_j a_{jj} \leq n \cdot \sum_i \sum_k a_{ki}^2$$

$$(\text{trace}(A))^2 \leq n \sum_i \sum_k a_{ki}^2$$

Dosadíme do CS kde $a = \{a_{11}, \dots, a_{nn}\}$ a $y = \{1, 1, \dots, 1\}$.

$$|\langle a, y \rangle| \leq \|a\| \cdot \|y\|$$

$$|\text{trace}(A)| \leq \sqrt{\sum_{i=1}^n a_{ii}^2} \cdot \sqrt{n}$$

$$|\text{trace}(A)| \leq \sqrt{n \sum_{i=1}^n a_{ii}^2}$$

Protože CS můžeme upravit na:

$$|\langle x, y \rangle|^2 \leq \|x\|^2 \cdot \|y\|^2$$

Plati:

$$(\text{trace}(A))^2 \leq n \sum_{i=1}^n a_{ii}^2$$

Tedy musíme dokázat ze:

$$n \sum_{i=1}^n a_{ii}^2 \leq n \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ki}^2$$

$$\sum_{i=1}^n a_{ii}^2 \leq \sum_{i=1}^n a_{ii}^2 + \sum_{j=1}^n \sum_{k \neq j}^n a_{ki}^2$$

$$0 \leq \sum_{j=1}^n \sum_{k \neq j}^n a_{ki}^2$$

Tohle vždy bude platit, protože sčítáme druhé mocniny reálných čísel, které jsou vždy větší rovny nule.

Tedy:

$$(\text{trace}(A))^2 \leq n \sum_{i=1}^n a_{ii}^2 \leq n \cdot \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ki}^2 = n \cdot \text{trace}(A^T A)$$

- **(4 body)** $\text{trace}(A^2) \leq \text{trace}(A^T A)$,

$$B = A^2; b_{ij} = \sum_{k=1}^n a_{ik} a_{kj}$$

$$b_{ii} = \sum_{k=1}^n a_{ik} a_{ki}$$

Ziskavame:

$$\text{trace}(A^2) = \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik} a_{ki}$$

$$\text{trace}(A^T A) = \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ki}^2$$

$$\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik} a_{ki} \leq \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ki}^2$$

Aplikujeme CS na skalarni soucin radkového a sloupcevého prostoru :

$$\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik} a_{ki} \leq \sqrt{\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik}^2} \cdot \sqrt{\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ki}^2}$$

Prohodíme indexy na levé straně. Timto nic nezmeníme:

$$\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik} a_{ki} \leq \sqrt{\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik}^2} \cdot \sqrt{\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik}^2}$$

$$\text{trace}(A^2) = \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik} a_{ki} \leq \sqrt{\left(\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik}^2 \right)^2} = \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik}^2 = \text{trace}(A^T A)$$

- **(4 body)** $\text{trace}(A^T B) \leq \frac{1}{2} (\text{trace}(A^T A) + \text{trace}(B^T B))$.

Vzorce pro vsechny stopy v prikladu:

$$\text{trace}(A^T A) = \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik}^2$$

$$\text{trace}(A^T B) = \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik} b_{ik}$$

$$\text{trace}(B^T B) = \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n b_{ik}^2$$

Víme že:

$$(a - b)^2 \geq 0$$

$$a^2 - 2ab + b^2 \geq 0$$

$$\frac{a^2 + b^2}{2} \geq ab$$

A to platí pro $\forall a, b \in \mathbb{R}$.

Tedy pokud si rozepiseme nerovnici, kterou se snazime dokazat:

$$\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik} b_{ik} \leq \frac{1}{2} \left(\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik}^2 + \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n b_{ik}^2 \right)$$

Muzeme nahlednout ze pro kazdy par i, k kde $i, k \in [n]$ plati tato nerovnost.

Tedy

$$a_{ik} b_{ik} \leq \frac{1}{2} (a_{ik}^2 + b_{ik}^2)$$

Jelikoz to plati pro vsechny i, k , muzeme napsat:

$$\text{trace}(A^T B) = \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik} b_{ik} \leq \frac{1}{2} \left(\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n a_{ik}^2 + \sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^n b_{ik}^2 \right) = \frac{1}{2} (\text{trace}(A^T A) + \text{trace}(B^T B))$$

4. (10 bodů) Buď

$$v_1 = (1, 1, 0)^T, \quad v_2 = (1, 1, 1)^T.$$

- (3 body) Ortonormalizujte vektory v_1, v_2 .

Vytvoríme ortonormalní vektor a_1 z vektoru v_1 :

$$a_1 = \frac{v_1}{\|v_1\|} = v_1 \cdot \frac{1}{\sqrt{2}}$$

K získání a_{2*} potřebujeme:

$$a_{2*} = v_2 - \text{proj}_{a_1}(v_2)$$
$$\text{proj}_{a_1}(v_2) = \frac{\langle v_2, a_1 \rangle}{\|a_1\|} \cdot a_1$$

Skalární součin:

$$\langle v_2, a_1 \rangle = \frac{1+1}{\sqrt{2}} = \sqrt{2}$$
$$\text{proj}_{a_1}(v_2) = \frac{\langle v_2, a_1 \rangle}{\|a_1\|} = \frac{\sqrt{2}}{1} \cdot \frac{1}{\sqrt{2}} \cdot v_1$$

Tedy:

$$a_{2*} = v_2 - v_1 = (0, 0, 1)^T$$

Normalizujeme a_{2*} :

$$a_2 = \frac{a_{2*}}{\|a_{2*}\|} = a_{2*} \cdot \frac{1}{1} = (0, 0, 1)^T$$

Výsledné vektory.

$$a_1 = \frac{1}{\sqrt{2}}v_1; a_2 = (0, 0, 1)^T$$

-
- **(3 body)** Proveďte ortonormalizaci v opačném pořadí vektorů.

Vytvoríme ortonormalní vektor a_2 z vektoru v_2 :

$$a_2 = \frac{v_2}{\|v_2\|} = \frac{1}{\sqrt{3}}v_2$$

K získání a_{1*} potřebujeme:

$$a_{1*} = v_1 - \text{proj}_{a_2}(v_1)$$

$$\text{proj}_{a_2}(v_1) = \frac{\langle v_1, a_2 \rangle}{\|a_2\|} \cdot a_2$$

Skalární součin:

$$\langle v_1, a_2 \rangle = \frac{2}{\sqrt{3}}$$

$$\text{proj}_{a_2}(v_1) = \frac{2}{\sqrt{3}} \cdot \frac{1}{\sqrt{3}} v_2 = \frac{2}{3} v_2$$

Tedy:

$$a_{1*} = v_1 - \frac{2}{3} v_2 = \left(\frac{1}{3}, \frac{1}{3}, -\frac{2}{3} \right)$$

Normalizujeme a_{1*} :

$$a_1 = \frac{a_{1*}}{\|a_{1*}\|} = \frac{a_{1*}}{\sqrt{\frac{1}{9} + \frac{1}{9} + \frac{4}{9}}} = a_{1*} \cdot \frac{3}{\sqrt{6}}$$

Výsledné vektory:

$$a_1 = \left(\frac{1}{\sqrt{6}}, \frac{1}{\sqrt{6}}, -\frac{2}{\sqrt{6}} \right)^T; \quad a_2 = \left(\frac{1}{3}, \frac{1}{3}, \frac{1}{3} \right)^T$$

- **(4 body)** Najděte projekci $x = (0, 1, 1)^T$ do podprostoru $U = \text{span}\{v_1, v_2\}$. Jaká je vzdálenost x od U ?

$$a_1 = \left(\frac{1}{\sqrt{2}}, \frac{1}{\sqrt{2}}, 0 \right); a_2 = (0, 0, 1)^T$$

$$\text{proj}_U(x) = \langle x, a_1 \rangle \cdot a_1 + \langle x, a_2 \rangle a_2$$

$$= \frac{1}{\sqrt{2}} \cdot a_1 + a_2$$

$$\text{proj}_U(x) = \left(\frac{1}{2}, \frac{1}{2}, 1 \right)^T$$

Vzdálenost je dana normou rozdílu x a projekce x do U .

$$\|x - \text{proj}_U(x)\| = \sqrt{\frac{1}{4} + \frac{1}{4} + 0} = \sqrt{\frac{1}{2}}$$

5. (4 body) Zortonormalizujte bázi podprostoru \mathbb{R}^4 popsaného soustavou:

$$x - y + u + v = 0, \quad x + u = 0.$$

Ziskavame:

$$x = -u; \text{ A tedy: } y = v$$

Soustavu muzeme zapsat pomoci vektoru:

$$(x, y, u, v) = (-u, y, u, y) = u(-1, 0, 1, 0)^T + y(0, 1, 0, 1)^T$$

To jsou dva vektory, které generují tento podprostor.

Normalizujeme vektor $u = (-1, 0, 1, 0)^T$:

$$a_1 = \frac{u}{\|u\|} = u \cdot \frac{1}{\sqrt{2}}$$

K získání a_{2*} z vektoru $y = (0, 1, 0, 1)^T$ potřebujeme:

$$\begin{aligned} a_{2*} &= y - \text{proj}_{a_1}(y) \\ \text{proj}_{a_1}(y) &= \frac{\langle y, a_1 \rangle}{\|a_1\|} \cdot a_1 \\ \langle y, a_1 \rangle &= 0 \end{aligned}$$

To znamená, že je již ortogonální protože y je kolmé na a_1 ,

Tedy $a_{2*} = y$

Normalizace y :

$$a_2 = \frac{y}{\|y\|} = y \cdot \frac{1}{\sqrt{2}}$$

Výsledné vektory:

$$a_1 = \left(-\frac{1}{\sqrt{2}}, 0, -\frac{1}{\sqrt{2}}, 0\right); a_2 = \left(0, -\frac{1}{\sqrt{2}}, 0, \frac{1}{\sqrt{2}}\right)$$